FİLİM '74

SİNEMATEK DERNEĞİ YAYIN ORGANI / EYLÜL 1974 SAYI 45 / 3 LİRA

DUYURU

Sayın Üyemiz,

Kurumumuz Sinematek 1974 - 75 gösteri dönemine yepyeni bir anlayış ve çalışma düzeniyle girmektedir. Sinematek'in temel amaçları ve işlevi konusunda geniş kapsamlı bir yazıyı ilerdeki sayfalarımızda bulacaksınız. Sinema sanatını daima gerçek bir sanat ve kültür olayı olarak bütün toplumsal uzantıları ile derinlemesine ele alan Sinematek, yıllardır benimsediği ilkelerin ışığı altında 10. Yılına yepyeni bir çalışma düzeniyle girecektir. Dokuz yıldan beri Sinematek gösterileri aracılığıyla Sinema Tarihi'nin klasik ve modern önemli eserlerinin büyük bölümünü izlemiş olan üyelerimizin ulaştıkları düzey göz önüne alındığında bilinen gösteri ve arşiv çalışmaları yetersiz kalmaktadır. Sinema sanatların en halka yakın ve yaygın olanıdır, bu nedenle sinemayla ilgilenmek edilgin bir seyircilik durumundan bir an önce çıkarılmalı, filimle onu seyreden arasında etkin ve yaratıcı bir ilişki kurulmalıdır. Sinematek üyesinin ve sinemayla ilgilenenlerin bir süreden beri bu dönüm noktasında bulunduklarına inandığımız için önümüzdeki yılın çalışmalarında aşağıdaki özelikleri gerçekleştireceğiz :

1 — Sinematek programlarında her ay belirli bir konu, yönetmen ya da ülkeye ağırlık verilecektir. Seçilen ülkenin geri bıraktırılmış Üçüncü Dünya Ülkelerinden biri olmasına özen gösterilecektir.

2 — Her ayın gösterileri yayınlanacak bir kitap ve dergideki bilgilerle önceden geniş ölçüde tartışılacak, üyelerimizin gösterilere gelirken gerekli temellere ve geçerli sorulara sahip olmaları sağlanacaktır. Gösteriler sırasında düzenle-

necek söyleşi, tartışma, açık oturum ve özellikle seminerlerle konunun tam olarak incelenmesi mümkün olacaktır. Kısaca her ayın gösterileri üyelerle ortak yapacağımız bir çalışma niteliğini taşıyacaktır.

3 — Sinematek'in Ocaktan sonra başlıyacak olan atölye çalışmaları da sinemayla aktif olarak ilgilenmek isteyen her sinema sever bu sanatı pratik çalışmalarla bizzat uygulamak ve öğrenmek olanağını bulacaktır. Sinematek'in halen hazırlık safhasında bulunan bazı girişimleri gerçekleştiğinde, atölye ünitesine yurt çapında bir gayri ticari dağıtımı sağlıyacak bir merkez eklenecektir. Sinematek atölyesi için kamera ve ışık gibi teknik malzeme alınmış olup UNESCO tarafından isteğimiz üzerine sağlanan kurgu masası en geç Ekim ayında monte edilmiş olacaktır.

4 — Sinematek'in Eylül programında yer alan Türk filmi gösterileri yukarıdaki düzen içinde yapılacak, gösterilere filmlerin tüm sanatçıları katılacak, filmlerle ilgili kitap ay sonundaki seminerden önce üyelerin yararlanmasına sunulmak üzere yayınlanacaktır. Ekim ayının gösterileri aynı anlayışla «Brezilya Sineması»na ayrılmıştır.

Eski ve Yeni Üyelerimizin Dikkatine

Yukarıda sunduğumuz yeni düzenimizin temel ilkesi, görüldüğü gibi «Ortak Çalışma»dır. Bu nedenle bir ticari sinema salonunun sansasyonel olması istenilen seyirci - salon ilişkileri kurumumuzdan beklenmemelidir. Böyle bir amacın gerçekleşmesi özel ya da resmi hiç bir kuruluşa bağımlı bulunmayan Sinematek yönünden ancak sinemaseverinin malı olan Sinematek'in çalışmalarına katılmanızın olumlu ve yaratıcı bir görev olduğuna her zamankinden daha fazla inanıyoruz. Bu konudaki kararınız ve seçiminiz aynı zamanda kurumun geleceğini ve başarısını da belirleyecektir.

10. Yılımızda yeni ve coşkulu bir çalışma düzeninde bizimle ilginizi bir süredir kesmiş bile olsanız yeniden buluşmak dileği ile...

ONUNCU YILA GİRERKEN

Sinematek, önümüzdeki yıl onuncu yılını tamamlamış olacak. Bir kültür kurumunun on yıl süreyle, coşkusunu yitirmeden, canlılığını koruyarak bir görevi sürdürmesi gerçek bir aşama, bir olaydır. Üstelik neler pahasına...
Onuncu yıl tamamlandığında, hem Sinematek'te, hem de kamuoyunda, bu uzun çabanın geniş ölçüde tartışması, değerlendirilmesi elbette yapılacak. Biz burada, yeni mevsime girerken bir yandan geçen yılların değerlendirilmesine, tartışılmasına bir açı getirmek, bir yandan da özellikle geleceğe dönük tasarılar üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Sinematek'i bugüne kadar, dar anlamlı bir arşiv, sadece seçkinlerin devam ettikleri bir lokal, batı kültürünü yaymaya çalışan bir merkez, dolaysız devrimci amaçlar güden ve gerçekleştiren bir dernek, abonmanlarına filim gösteren bir sinema salonu, yerli sinemanın propagandası ile görevli bir örgüt, ya da sadece bazı kişilerin kişisel tutkularını tatmine yarayan bir yer olarak gören. ya da görmek isteyenler olmuştur. Bu tanımlara giren kuruluşlar ülkemizde hiç kuşkusuz vardır. Yukarıdaki sıraya göre örneğin, «Başbakanlık Arşivi ya da Beyazıt Kitaplığı», «Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü», «Amerikan Haberler Merkezi ya da Fransız Kültür Merkezi», «TÖS, TÖB - DER, Sendikalar vs.», «Konak Sineması», «Unifrance, Unitalia benzeri bir Uniturque» (henüz yok) ve daha başkalarını sayabiliriz. Kişisel tatminleri sağlayan kuruluşlar için çevrenize bakmanız yeter. Bu anlayışların az sayıdaki sahipleri Sinematek'i, bu tür kuruluşlardan biri OLDUĞU ya da yeterince OLAMADIĞI için eleştirmişler, kimileri de aynı nedenlerle beğenmişler, bağlanmışlardır.
Bu kurumlar içinde yapısını ve çizgisini benimsediğimiz, desteklediğimiz, yararlı saydığımız örgütler bulunduğu gibi, hiç bir yakınlık duymadığımız, hatta karşı olduğumuz kuruluşlar da vardır. Bu ayrı bir konu. Ama gerçek şudur ki Sinematek, bu anlayış, yapı ve amaçların dışındadır.
Nedir öyleyse Sinematek? Hepimizin olan şu çileli kurum konusunda ahkâm kesen nicelerinin incelemeye bile yanaşmadıkları gerçekler on yıldır ortadadır. Sinematek'i yönetenlerin yazıları, konuşmaları, eylemleri ortadadır. Bir örnek olmak üzere, Sinematek'in daha yeni kurulduğu yıl, açılışından bir hafta sonra «Yön» dergisinde, kurumun Yönetmeni Onat Kutlar'ın yazdığı bir yazıyı aynen alıyoruz :

BİR KAYNAK SİNEMATEK

Henri Langlois, basın toplantısında olumsuz bir tanımını yaptı Sinematek'in : «Bir film mezarlığıdır Sinematek». Böyle Sinematekler oldu yeryüzünde. Örneğin Nazi Almanyasının ünlü «Rex Film Arşivi». Binlerce film vardı bu arşivde. Ama hepside gömülmüştü. Kimse bu filmleri göremezdi. Ne sinema sanatçısına açıktı ne de sinema seyircisine. Kısaca halka sırtını dönmüştü.

Oysa gerçek bir Sinematek'in olumlu etkileri bir müzenin ya da bir kitaplığın etkilerini her zaman aşar. Bir mezarlık değil, yaşayan ve yaşatan, hem geçmişe hem de geleceğe dönük bir kuruluştur Sinematek. Evet, Sinematek herşeyden önce bir arşivdir. Orada sinema sanatının geçmiş bütün ürünleri elde edildiği ölçüde saklanır, korunur. Yapımcıların, sinema işletmecilerinin oldukça zayıf dikkat ve özenlerine bırakılmış, bu yüzden ortadan kaybolan, sakatlanan, bozulan filmler orada toplanır. Böylece geçmişin, filmler gibi en gerçekçi belgeleri unutulmaktan kurtulur. Ama Sinematek'in belkide en önemli görevi bu noktadan sonra başlar. Bir film deposu olmakla kalmaz. Çağımızın bu en etkili sanatı ile halkın karşı karşıya gelmesini sağlar. Yeni düşünceler, yeni sanat anlayışları nasıl ancak, yüzyıllar önce yazıldığı halde gerçekliklerini, etkileme güçlerini yitirmemiş kitaplarla, yepyeni ve bugünü yansıtan ya da geleceğe dönük kitapların bir arada, canlı ilişkilerinden doğuyorsa filmler içinde durum aynıdır. Bu ilişkiler ve ortaya çıkan ürünler toplumun eytişimsel (Diyalektik) gelişmesinin vazgeçilemez tanıklarıdır. Sinema sanatının yaşamamıza katılmasıda böyle olmalıdır. Toplumun dönüşümleri için itici, zengin ve hiç bir şeyi dikkatten uzak tutmayan yaratma ortamları gereklidir. Kitaplıklar, müzeler, nitelikleri gereği böyle ortamlar olmaktan uzaktırlar ya da bu olanaktan gereği gibi yararlanılmamıştır. Ama aptalca yasaklamalar bir yana bırakılırsa, örneğin Türkiye'de canlı bir yayın ortamı vardır. Kaynaklar birbiriyle karşılaşmakta, genç kafalar yeni bir bireşime ulaşacak sayısız bilim ya da sanat yapıtını küçük ama hep kıpırdayan kitaplıklarına taşıyabilmektedirler. Oysa günümüzde sinema kitaplardan da fazla bir şeydir. Yaşamamıza, Minerva'nın sessiz baykuşunun uçmaya başladığı saatlerde değil, her saatte, herkesle birlikte karışıyor. İçinde sonsuz görüntülerin tozuştuğu bu küçük ışık demeti, küçük bir periskop gibi dar kişisel sularımızdan geçmişi, bugünü, düşleri ve gerçekleri ile bütün yeryüzünü görmemize yarıyor.

Öyleyse Sinematek, bir depodan bir arşivden ibaret kalamaz. Harıl

hanl kitapların okunduğu kıyı kahveleri, üniversite koridorları, genç yayınevlerinin durmadan işleyen küçük odaları, öncü tiyatroların sahne arkaları gibi bir kavganın cephe gerisi olmak zorundadır.

Bugün Türkiye'de Sinema Sanatı'nın bu anlamda eytişimsel gelişmesinden söz açılamaz. İki nedeni var bu durumun,

I — İlk neden yönetmenlerin, endüstri koşullarını bahane ederek, genellikle sanatçı kaygılarından uzak duruşları, hatta bundan korkularıdır. Yapımcılar elbette dünyanın her yerinde yalnızca parayı düşünürler. Önemli olan yönetmenlerin davranışıdır. Bugün Türkiye'de yapımcıya isteklerini kabul ettiren yönetmenler de var. Ama onların da çoğu zaman aynı «DAR - BEYOĞLU - FİLM - DÜNYASI» içinde kapalı kaldıkları, örneğin dış toplumsal gelişmelerin etkisi ile çevrilen ve Yeşilçam geleneği ile hiçbir ilgisi bulunmaması gereken iddialı filmlerin bile barlar, göbek sahneleri vs. gibi yapay ayrıntılardan kurtulamadıkları görülüyor. Son zamanlar hem edebiyatta hem de öbür sanatlarda başlayan tuhaf bir ulusallık anlayışı giderek yönetmenlerin yabancı ülkeler sineması karşısındaki korkusunu desteklemekte, onu adeta üç defa kilitlenmiş paslı bir eski zaman kutusu durumuna getirmektedir: İlk kilit kendi yetersizliğinden, ikincisi yapımcı baskısından, üçüncüsü de deve kuşlarını hatırlatan yanlış bir ulusal sanat anlayışından.

II — Eytişimsel gelişme yoksunluğunun ikinci nedeni bir kaç ay öncesine kadar bir Türk Sinematek'inin bulunmayışıdır. Ülkemizde eski ve yeni filmleri bir arada gösteren sinemalar yoktur. Az sayıda iyi, ama hepsi de iki - üç yıllık filmlerdir gördüğümüz. Onlara mahkûmuz. Ve bu filmlerin kaynaklarını bilmediğimiz için onları çoğu zaman gerektiği gibi kavrıyamıyor, yararlanamıyoruz. Oysa bir Dreyer'le bir Bergman'ı bir arada görmek, bir Strohiem'la bir «Yeni Dalgacı»yı karşılaştırabilmek, bir Pudovkin'le bir De Seta'yı arka arkaya iki seansta seyretmek yepyeni olanaklar getirebilir.

İşte yeni kurulmuş Türk Sinematek'inin görevi bu olacaktır. Bir yandan filmleri (hepsinden önce Türk filmlerini) toplayarak kaybolmaktan kurtarmak, öbür yandan da Sinema Sanatı'nı geçmişi ve bu günü ile yansıtan programlar düzenleyerek gerçek bir çalışma alanı yaratmalıdır.

Bu yüzden Sinematek çalışmalarından en çok yararlanacak olanlar, Türkiye'de görülemeyen filmleri sadece seyretmek isteyen özentili çevrelerden çok, sinema yönetmenleri ve genç seyircilerdir. Pek yakında başlayacak olan üniversite gösterilerine duyulan ilgi genç seyircinin bu olanağı çok iyi bir biçimde kulanacağını şimdiden kanıtlamıştır. Yönetmenlerin ilgiside kendi sanatlarına karşı saygılarının

bir ölçüsü olacaktır. Sinematek'e karşı olan bir yönetmenin davranışı ile «ben kitap okumam» diyen bir roman yazarının davranışı arasında ayırım yoktur.

Bu yazıyı özelikle genç sinema seyircileri, genç yönetmenler ve genç sinemaseverler için yazdım. Sinematek, içi geçmiş arşivcilerin kilitli kapılar ardında sakladıkları raf raf filmler yığını olmayacaktır. Ülkemizde her kurum için olduğu gibi onun için de yaşama koşulu tektir: Canlı, geleceğe ve halka dönük bir kurum olmak.

Bağımsız bir kurumdur Sinematek. Ne devlete bağlıdır, ne de herhangi bir özel kuruluşa. Bu yüzden para olanakları sınırlıdır. Ama bu sınırları duyurmayacak bir düzenle başladı işe. Bunu sürdürmek de, yozlaştırmak da bizim elimizde. **(Onat Kutlar)**

Şimdi bu çizilen perspektifi gözönüne alarak bakalım Sinematek'in on yıllık geçmişine. Ve kurumun dostlarına bazı sorular sorarak anılarını canlandıralım. Bakalım hatırlayacaklar mı örneğin ilk kez nerede karşılaştıklarını ilk Türk filmleriyle? Binnaz'la Mürebbiye ile, Bican Efendi ve Şehvet Kurbanı ile, Sultan Reşat'ın Cenaze Töreni, Vahidettin'in Cülus Alayı ile, Pudovkin'in Ana'sını, Eisenstein'ın Potemkin'ini, Dovçenko'nun «Toprak»ını, Bergman'ın «Yaban Çilekleri»ni, Welles'in «Yurttaş Kane»ini, Wadjda'nın «Kanal»ını, Bunuel'in «Viridiana»sını, Ray'ın Charulata'sını, Mizoguchi'nin «Yağmurdan Sonra Bulanık Ay'ın Masalları»nı, Dos Santos'un «Kuru Hayatlar»ını, Rossellini'nin «Paisa»sını, Rosi'nin «Salvatore Giuliano»sunu, Flaherty'nin «Louisiana Öyküsü»nü, Ford'un «Gazap Üzümleri»ni, Godard'ın «Pierrot le Fou»sunu, Radev'in «Şeftali Hırsızı»nı, Jancso'nun «Umutsuzları»nı, Carne'nin «Paradi'deki Çocukları»nı, Renoir'ın «Büyük Aldanış»ını, Chaplin'in «Şehir Işıkları»nı ve daha yüzlerce değil binlerce sinema başeserini yıllardan sonra ilk kez nerede gördüler? Nerede tanıştılar ilk kez Polonya, Kanada, Meksika, Romanya, Bulgaristan, Brezilya, Kırgızistan, Özbekistan, İran, Belçika, Macaristan, Yugoslavya sinema sanatlarıyla? Dünya canlı resim sanatını, belge filmlerini, deneysel filmleri, Fransız Yeni Dalga'sını, İtalyan Yeni Gerçekçiliğini, Alman Dışavurumculuğunu, Sovyet Devrimci Sinemasını, Amerikan Bürleskini, Fransız Şiirsel Gerçekçiliğini, Kanada Arı-Göz Akımını, İsveç Fantastiğini, Japon Ulusallığını nerede geniş ölçüde inceleme olanağını buldular?

Biraz düşünelim ve soralım yeniden, ülkemizin ve dünyanın sinema sorunları yıllardır en sürekli ve köklü biçimde nerede tartışılıyor? Sinema ile toplumsal sorunlarımız, gerçeklerimiz arasındaki ilişkiler nerede her günün gündemindedir? Ulusal sinema endüstrimiz içinde, halka dönük çabaları ile öne geçenler, yani başta Yılmaz Güney olmak üzere bütün yürekli sanatçılar en sıcak dayanışmayı nerede buluyor-

lar? Hemen bütün bağımsız sinema atılımlarının, kaynağı demiyelim ama doğal ortamı neresi olmuştur? 1965'ten bu yana, «Kısa Filmciler», «Tanık Sinema», «Onaltıcılar», «Genç Sinema» ve öbürleri, kimi zaman bize karşı çıksalar da düşüncelerini hangi ortam içinde yeşertmişlerdir? Düşünelim ve içtenlikle, dürüstlükle cevap verelim. Ülkemizin yüzünü ağartan filmlerle basınımız, sinemacılarımız ilk kez nerede karşılaştı? «Umut»la, «Ağıt»la, «Seyyit Han»la, «Gökçe Çiçek»le, «Kızgın Toprak»la, «Bedrana» ile ve öbür başarılı kısa filmlerle, canlı resimlerle, yani «Karagöz»le, «Amentü Gemisi» ile vs.?

Bir de şuna bakalım : Samsun'lu, İzmir'li, İzmit'li, Gaziantep'li, Diyarbakır'lı, Konya'lı, Mersin'li, Bursa'lı, Trabzon'lu gençler, sinemaseverler, aydınlık düşünceli öğretmenler ilk kez Potemkin'i hangi kaynaktan alıp seyrettiler? Ya Kartal'lı, Silahtar'lı işçiler, Kadırga Yurdunun, Teknik Üniversitenin, Ortadoğu'nun öğrencileri, Sendikalar? Filmin gücünden yararlanabilmek için hangi kaynağa başvurdular? Yabancı ülkelerin sinemaları Türkiye'de değil, ama Türk sineması yabancı ülkelerde hangi kurumun katkıları ile temsil edilmektedir? Paris'te, Taşkent'te, Cannes'da, Varna'da, Bükreş'te, Mamaia'da, Karakow'da, Karlovy - Vary'de, Arnecy'de gösterilen ve beğenilen filmlerimizin gidişinde kimdir yardımcı olan?

Ya arşivlerimizin sınırlı olanaklarından ,belgelerinden, filmlerinden, fotoğraflarından, kitaplarından, afişlerinden yararlananlar? Bilim adamları, sinema yazarları, gazeteler, sinema yapmak isteyen gençler doktora öğrencileri, sinemaseverler?

Sinematek'in on yıllık yayınlarını, sergilerini, seminer, konferans ve tartışmalarını ticarî sinemalarda bile kaliteye önem veren bir seyirci kitlesi yetiştirmek için düzenlediği toplu gösterileri saymıyoruz. Ama geçen mart ayında düzenlediğimiz «Türkiye'de Sinema Alanının Düzenlenmesi» konulu sempozyumun, ülkemizde elli yıldır sinema konusunda yapılan en ciddi ve yararlı toplantı olduğunu dost düşman kabul etmiştir. Ülkemizde bu alana devlet halk yararına bir müdahale bulunacaksa, bu girişimin ilkeleri bu sempozyumda belirlenmiştir. Hiç olmazsa bunu, hakbilirlikle birlikte kabul edelim.

Şimdi bütün bu küçük döküm, apaçık ortaya koymaktadır ki Türk Sinematek'i kurulduğu günden bu yana gerçek bir «SİNEMAEVİ» olarak çalışmıştır. Sinema tarihçimiz ve sinema terimleri alanındaki tek uzmanımız olan Sayın Nejat Özön'ün «Sinematek» karşılığı olarak türettiği bu sözcük aynı zamada kurumumuzun çalışma alanını da geniş anlamda belirler. Sinematek, ülkemizde sinema sanatı ile ilgili hemen hemen her türlü çalışmanın ortamı, yuvası, evi olmuştur. Onu, bu gerçekleştirdiği görüntünün dışında aramak ve tanımlamak ya belirli ard niyetlerin, ya da bilgisizliğin ürünüdür.

SİNEMATEK DERNEĞİ

«TÜRKİYE'DE SİNEMA ALANININ DÜZENLENMESİ» SİMPOZYUM'U HAKKINDA...

İstanbul Sinematek Derneği'nin öncülüğü ve Ankara Sinematek Derneği'nin de katkısı ile Nisan ayı başlarında İstanbul'da düzenlenen ve benim organizasyonu ile kişisel olarak uğraştığım Sinema Simpozyum'u hakkında yeniden konuşmak ve yazmak niyetinde değildim... Bu konuda hemen herşey yazılmış ve söylenmişti çünkü... Ancak Onat Kutlar'ın, Film 74'ün bu sayısının, Sinematek'in geçen mevsim yaptığı tüm işlerin bir dökümü biçiminde olması dileği ve bunların arasında Sinema Simpozyum'unun da kuşkusuz önemli bir yer tuttuğu saptamasından yola çıkan ricası üzerine, bu küçük derginin okuyucularını — yani Sinematek'in vefalı izleyicilerini — bu konuda çok genel bir biçimde yeniden aydınlatmak üzere şu satırları yazıyorum...

Bilinen ve söylenmiş olanları yeniden kısaca yinelemekte belki gerçekten de yarar var... Özellikle sinemamızın çok belirgin bir kriz dönemine girdiği şu günlerde sorunlarını çok yanlı, çok cepheli, ciddi ve giderek bilimsel yöntemlerle, olabildiğince nesnel ve tarafsız bir biçimde ele almakta, bu ele alış çerçevesinde de sinemayla ilgili tüm çevreleri bir araya getirmekte yarar olduğu, dün olduğu gibi bugün için de bir gerçek... Sinema Simpozyumu ile biz bunu yapmak istedik. Bir yandan, bir yanı sosyal demokrat, diğer yanı ise en azından temel ekonomik konularda ona ters düşmeyen bir ortağın meydana getirdiği yeni bir hükümetin iş başına geçmesi (Türkiye demokrasisinde ilk kez öncekilerden değişik nitelikler taşıyan bir iktidar), diğer yandan sinemamızın çöküşe doğru hızla gidişi, bizi böyle bir girişimin tam zamanı olduğu sonucuna ulaştırdı. Sinemamızın kurtulması için bizce «olmazsa olmaz» koşulların biri de bu konuda, çeşitli etkenlerle yıllar yılı, iki kanat, yani sinemayı yapanlarla sinema hakkında düşünen yazarlar arasında neredeyse birbirine selâm bile vermeyecek denli ilerlemiş olan kopmanın, 2 kampa ayrılışın sona ermesi idi. Bu kopuşun nedenleri bir yana, buna bir son vermek ve bu zararlı bölünmenin önüne geçerek sinemacılarla yazarları yeniden biraraya getirecek olumlu havayı yaratmak istedik. Bunun için Simpozyum tüm çevrelere açık tutuldu, düşmanlıklar unutulsun istendi, herkes çağrıldı, herkese zamanın yeterliliği ölçüsünde söz hakkı verilmeye çalışıldı... İyi niyetler her fırsatta ve her biçimde (giderek bazı çevrelerce Yeşilçam'a aşırı taviz veriliyor biçiminde yorumlara yol açacak

kadar) gösterildi. Simpozyum yapıldı, kimilerine göre başarılı, kimilerine göre başarısız oldu... «Kuzguna yavrusu güzel gözükürmüş» derler... Biz de, belki biraz işin içindeki kişisel katkımız nedeniyle, Simpozyum'un Türkiye'de bu konuda son yıllarda yapılmış en ciddi ve başarılı girişim olduğu, önemli ve tutarlı konuşmalarla konuya yeni ve ilginç yaklaşımlar getirdiği, Türkiye'de ilk kez sinema konusuna Üniversite ve bilim çevresinden böylesine bir katkının gerçekleşmesi ve bunun kamuoyuna yansıması dolayısıyla çok önemli bir işlevi (yani sinemaya ve sorunlarına bilimsel bakış açısını getirmeyi) başardığı ve gelecekteki bir sinema yasasına hareket noktası olarak alınabilecek düşünceler, öneriler içeren olgun ve yapıcı tebliğler sunduğu kanısındayız. Belli bazı konularda değişik çevrelerin asgari müştereklere varması ne kadar önemliyse, sinemamızı bekleyen en büyük tehlike olan Ortak Pazar'a giriş konusunda da Türk kamuoyunun ilk kez dikkatinin çekilmesi o kadar önemlidir. Bu nitelikleri ve ulaştığı sonuçlarla «Türkiye'de Sinema Alanının Düzenlenmesi» Simpozyum'u, bizce olumlu ve başarılı bir girişim olmuştur ve bu girişimi düşünüp gerçekleştirmenin Türk Sinematek Derneği'ne getirdiği onur kuşkusuz büyük olacaktır.

Bunların yanında Simpozyum'un hatalı ve olumsuz yanları yok muydu? Elbette ki vardı. Öncelikle herkesi kendimiz gibi saf ve iyiniyetli bilerek Simpozyum'a tüm sinema çevrelerinden ileri gelen tüm isimlerin çağrılması bizim en büyük yanlışımızı oluşturmuştur. Örneğin biz bir Ümit Utku'nun Türk sinemasının çıkarlarıyla en küçük bir ilgisi bulunmadığını, Ümit Utku'yu yanlızca kendi kişisel çıkarlarının ilgilendirdiğini ve megaloman kişiliği içinde, kendi klikinin (yani kendisinin) yönetim ve kesin egemenliği altında yapılmayan her türlü girişime karşı çıkmasının bir tür «eşyanın tabiatı» icabı olduğunu bilmez miydik? Ama işte yine iyi niyet ayağımızı çeldi ve Utku'ya çok sevdiği gösterişli davranışlardan birini yaparak, avanesiyle birlikte ayağa kalkıp Simpozyum'u terketmek ve bir kısım basında da, TV'de de kendisinden söz ettirmek fırsatını vermek gafletine düşmekten kurtulamadık... Biz Hulki Saner tipi bir sinemacının Türk sinemasına bakışıyla, bizim ve bizimle birlikte bir Lütfi Akad, bir Yılmaz Güney ve daha birçokları gibi «güzel sinemacı»nın bakışının birbirinin tam tersi olacağını, bu bakışlarda asgari müştereklere varılamıyacağını, üstelik bunun denenmesine bile fırsat doğmayacağını, zira yıllardır sinemalarını sinema hakkında yazan ve düşünen hertürlü çevreyle en küçük bir ilişkiye bile girmeden yürüten, bu gibi ilişkilerden, yapageldikleri bayağı sinema gereği bucak bucak kaçan kişilerin, böyle bir fırsatı olsa olsa bu çevrelere karşı kinlerini, korkuların ve komplekslerini kusmak için kullanacaklarını düşünemez

miydik? Ama o körolası iyi niyet, Sinematek'in ve sinema yazarlarının yeminli düşmanlarını da, giderek muhbirlerini de (evet, Sinematek'i, tıpkı Türk Film Arşivi'ni de olduğu gibi, sorumlu bazı kişilere ihbar eden kişi bu satırları okuyunca herhalde kendini tanıyacaktır) bir çatı altında toplamak gibi bir gaflete sürükledi bizi...

İyiniyetin bu kadarına herhalde sözlükte başka şey denirdi... Bu aşırı iyiniyetin cezasını da bu kişilerin Simpozyum'u hem de başında sabote etmeleri ve bize acısını unutamıyacağımız zor dakikalar yaşatmaları ile ödedik. Ama iyi de oldu. Böylece maskeler düştü, kimin ne peşinde olduğu, kimin sinemanın çıkarları, kimin ise kişisel veya zümresel çıkarlar ve küçük hesaplar peşinde olduğu çok iyi anlaşıldı... Türk Sinematek Derneği'nin düzenlediği Simpozyum'un başarısının en büyük kanıtı ise, «Siz yaptınız ya, ben de yaparım» esprisi içinde göstermelik bir Simpozyum düzenleyen Ümit Utku'nun bu girişiminin eriştiği gülünç başarısızlık oldu...

Düştüğümüz diğer bir yanlış ta, sinemamızla ilgilenecek resmi kuruluş ve kişileri iyi saptamamamız oldu. Ancak bu bizim hatamızdan çok, Türkiye'de sinemaya gerçekten sahip çıkan hiç bir resmi kuruluşun olmamasına karşın, birçok kuruluşun ona kenarından bucağından sahip çıkma çabasından doğmaktadır. Örneğin Turizm ve Tanıtma Bakanlığ sinemamızla ilgilenmektedir, ancak bu ilgi sinemaya bir turistik propaganda, tanıtma aracı olarak bakmak biçiminde ortaya çıkmaktadır. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı'nın, Devlet Bakanlığı'nın, Millî Eğitim Bakanlığı'nın sinema sorunlarımıza karşı ilgileri vardır, ama bu kamu kuruluşlarından hangisinin sinemaya gerçekten sahip çıkacağı yasalarla belirlenmediği için, tüm sahip çıkma ve ilgi gösterme niyetleri eksik, yarım ve göstermelik olarak kalmakta, sinema, ikinci plânda, fantezi, hasır arkası edilmeye, unutulmaya hazır bir üvey evlât davranışı görmekten kurtulamamaktadır. Diğer kültür sorunlarımıza olduğu gibi, sinemaya da gerçekten sahip çıkacak bir Kültür Bakanlığı kurulup faaliyete geçmedikçe bu durum sürecektir. Sinematek Simpozyumu olumlu ve somut bir sonuca ulaşmadığı takdirde bunun sorumlusu ve nedeni de elbette ki bu Simpozyum'u düzenleyip belli bir sonuca dek getirenler değil, ama işin bundan sonrasını yürütecek resmi kuruluşların belirlenmemiş oluşu, işe sahip çıkmak isteyenlerin ise gerek soruna tümüyle yaklaşmaktan uzak kalışları, gerekse ilgilerini sonuna dek sürdüremeyişleridir. Bu açıdan, Türkiye'de Devlet - Sinema ilişkilerinin istenen düzeye erişmesi ve Devlet'in sinemanın sorunlarına beklendiği biçimde sahip çıkması, henüz dağın arkasında olan bir umuttur...

Atilla DORSAY

SİNEMATEK'TE SİYASAL SİNEMA ÖRNEKLERİ

Önce şu **«siyasal sinema», «politik sinema»** diye adlandırılan kavramdan ne anladığımızı açıklamak gerekir. Bilindiği gibi «siyasal sinema — siyasal olmayan sinema» diye bir ayrım gerçekte yoktur. Her film siyasaldır, ideolojiktir, taraf tutar ve gerçeklikle ilgili öneriler getirir. Bir masal filmi bile olsa bu böyledir. Üstelik kimi filmler gösterildikleri toplum, seyirci kitlesi ve zamana oranla az çok değişir bir politik kimliğe sahip olabilirler. Kısacası filmlerin politik konumları değişen çevre, zaman ve seyirci kitlesiyle birlikle değişebilir.

Böyle olduğuna göre siyasal sinema kavramının geçerlilik kazanması için bir başka özellik daha yüklenmesi gerekiyor. Bir yabancı sinema yazarı **«Biz bundan böyle, bireyin karşısındaki en somut görünüşleriyle; ordu, partiler, sendikalar ya da adalet olarak kavranan iktidarın yapısını incelemekte birleşen bu yapıtlara siyasal film adını vereceğiz,»** diyor.

Ülkemizdeki o bilinen **«çağ içi»** sansürün ve öteki denetim kollarının hüküm sürdüğü bir dönemde, bir sinema kurumunda bile olsun, politik film görmenin zorluğu açıkça ortadayken yukarıdaki tanıma tıpı tıpına uyan film bulmak güç. Ancak tümüyle uymasa bile ülkemiz açısından görülmesinde yarar bulunan birçok örneğe geçen yıllarda olduğu gibi rastladık.

Bunların içinde eski programlarda yer alan filmler de var. Her gösterildiğinde seyirci bulabilen **«Potemkin»i** Romanya'lı **Louis Daquin**'in, **Panait Istrati**'nin anyı adlı romanından uyarladığı, köylülerle feodal derebeyi arasındaki mücadeleyi yansıtan **«Baraganın Dikenleri»**, **Mark Donskoi**'inin unutulmaz Gorki Üçlemesinden **«Gorki'nin Çocukluğu»**nu ve **«Kuru Hayatlar»**ı sayabiliriz bunlar arasından. Brezilya **«Cinema Novo»**sunun ülkemizdeki tek örneği sanırım **Nelson P. Dos Santos**'un **«Kuru Hayatlar»**ı. Oldukça eski bir örnek ama devrimci sinemacıların mutlaka görmeleri gereken filmlerden biri. Daha ileride bir gerçekçilik çizgisi için geçilmesi gereken bir basamak taşı **«Kuru Hayatlar»**.

Sinematek'te bu mevsim seyrettiğimiz siyasal sinema örneklerinden biri de **Francecso Rosi**'nin **«Salvatore Giuliano»**suydu. Savaş sonrası Sicilya'sının koşullarını kapsayan film bence hem **«Kuru Hayatlar»** hem de İtalyan **«Yeni Gerçekçi»** sinemasının pek çok ürününü aşan bir gerçekçilik perspektifine sahipti. Rosi bu filmde anlattıklarına son yapıtı «Lucky Luciano»da tekrar eğildi.

Sovyet sinemasından örnekler arasında **Urusevski**'nin **«Sergey**

Yesenin»'i bir siyasal sinema örneği sayılabilirdi. Ünlü şairin yaşantısını ve özellikle Amerika serüvenini anlatan filmde, **«Gülsarı»**'yla tanıdığımız Urusevski yine bir yönetmenden çok kameraman gibi hareket ediyordu. Konuşmanın çok az yer aldığı, müzik - şiir - görüntü yumağı olan film oldukça değişik bir denemeydi sanırım. Özellikle Urusevski'nin «Gülsarı»dakine oranla daha berraklaşmış tutarlı dünya görüşüyle...

Polonya sinemasından **Kazimierz Kutz**'un Silezya'lı maden işçilerinin grevini anlatan **«Tac'ın İncisi»**, Yugoslav **Miomir Stamenkovic**'in hem ülkelerine saldıran emperyalist güçlere hem de onların yerli işbirlikçilerine karşı mücadele eden bir grup gencin öyküsünü anlatan **«How to Die»**'i her iki ülke sinemasının tutarlı örnekleri içinde en belirginleriydi. **Jean-Maire Straub**'un **Brecht**'çi bir çalışma yöntemiyle çektiği **«Barışmamışlar»** Alman sinemasından çok politik olmayı amaçlayan bir yeni sinemacının çalışması olarak karşılandı.

Ancak konu edindiğimiz türün en yeni ve ilgi çekici örnekleri İtalyan sinemasından geldi. «Cepteki Yumruklar»'la tanıdığımız **Marco Bellochio**'nun 1971 yapımı **«Allah Adına — Nel Nome Del Padre»**'si ülkesinin sınıfsal yapısını, olağanüstü bir eleştiri anlayışıyla göz önüne seren bir politik söylevdi. Bellochio'nun çarpıcı sineması yanında son yıllarda gördüğümüz en usta müziklendirme çalışması filmin gücünü daha bir arttırıyordu. **Marco Leto**'nun İtalya'daki faşist dönemi yansıtan **«Sayfiye — La Villegaitura»**'sı **Lina Wertmüller**'in uzun adı «Saat onda çiçekli sokağın iyi bilinen bir evinde» olan filmi, **Liliana Cavani**'nin gösterilme olanağını yeni bulan **«Galileo Galilei»**'si siyasal sinemanın İtalya'da nasıl ele alındığını gösteren değerli örneklerdi. Sinematek'in sürekli izleyicilerinin görebilme olanağını bulduğu **Costa Gavras**'ın son filmi de siyasal sinema konusunu açıklığa kavuşturdu. Gavras'ın filminin senaryosu, bu mevsim bir tiyatronun sunduğu yapıta kaynaklık etmişti.

Aydın SAYMAN

Kapak Düzeni : İsa Çelik

FİLİM 74 / Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olarak ayda bir yayımlanır / Sahibi Türk Sinematek Derneği adına Onat Kutlar / Yazı İşleri Sorumlusu : Ömer Pekmez / Bu sayıyı hazırlayan : Ahmet Kutlar / Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, dergiyi bağlamaz / Yönetim Yeri : Türk Sinematek Derneği, Sıraselviler Caddesi, No. 65 Beyoğlu, İstanbul / Tel. : 49 87 43 / P.K. 307 Beyoğlu

Basıldığı tarih : 5/9/1974

Dizgi-baskı : EROL MATBAACILIK — Tel : 26 75 61 / İstanbul

SAYI: 45 **3 LİRA**

BİR TAVIR BİR ÖNERİ

Öteden beri dilerim ki, Türkiye'de sinema sorununa gerçek kaygılarla eğilen kurum ve kişiler, aralarındaki sert tartışmalara ve bazan olumsuz denebilecek çekişmelere rağmen giderek uzlaşmaya da varabilsinler. Ama bu uzlaşma tüm uğraş ve yeteneklerin eşit, anlayışlı, demokrat ve hoşgörülü koşulları altında gerçekleşsin. Ve bu uzlaşma ayni zamanda gerekli bir değerler hierarşisini gözetmekten de uzak düşmesin. Bir hierarşi bir uzlaşmanın hoşgörülü ve demokratça olmasını engellemez.

Sinemateki sinemaya olumlu katkıları olmuş bir kurum olmasının da ötesinde çeşitli eleştirici ve muhalif tutumlarına rağmen haktanır bir hoşgörüyle karşılanmaktan geri kalınan bir yer olmadığı için benimser, bu çevrede bazan haşin de olsa içtenliğimin sezilmiş, kavranmış olmasından hoşnut kalırım. Sinematekin çabasını, uğraşısını, bazan en güç koşullarda sürdürme azminde bu taşlayıcı, delici, uyarıcı tavrımın pek alçak gönüllü bir payı olduğuna da inanmışımdır. Ödünsüzlüğü bilinen bir kişi olarak tüm kurumlar karşısında alnım açık. Ama Sinemateki eleştirici tavrımı tek başına bırakan ve umursamazlıkla özgür kılan bir kurum olarak ayrıca değerlendiririm.

Sinematek kuruluşundan bu yana geçen süre içinde İstanbul aydın çevresinin aktif desteğinden ağır ağır yoksun kalmıştır. Ama yenilenen bir lokal, gösteri ve pratik uğraş alanı oluşturma düzeyinde yeniden, pasif bir destekle yetinilmesi mümkün olmayan bir kurum haline gelmesi elbette mümkündür.

Sinematekin arşiv kaygılarından cayarak asıl önemi az ama yoğun ve düzenli bir niteliksel gösteri programına vermesini ve bunun yanısıra bir kısa metraj filim yapımı programını çok sıkı disiplinle sürdürmesini öneririm.

Sinemateki dinamik genç çabaların aktif filim yapımcısı olarak göründükleri ve yerli sinemanın bütün bayatlamış ünlülerini tasfiyeye yöneldikleri gerçek bir sinema sanatı merkezi haline getirmek bir zorunluktur. Ancak bu her bakımdan dikkatle uygulanması gereken ve işe hiç bir ön-yargının karışamıyacağı bir program olmalıdır. Bu programa bir okul, bir kurs havası vermekse dikkatle ve özellikle kaçınılması gereken bir sorundur.

Sinematek kurumu ancak böyle bir yaratıcı yolu temel olarak benimseyerek bu yolda çabaları olan diğer başka kurumların onu geri-

den izlemek zorunda kalacakları bir dinamizm ortamı meydana getirebilir. Dikkatle, itina ile, yeni bir ruh ve moralle ele alınması gereken bu iş ihmal edilir ya da yanlışlara sürüklenirse sinematek'in kısa sürede bütünüyle çaptan düşmesi işten bile olmayacaktır. Kurtuluşu çeşitli sığınışlarda aramak yerine bir iç dinamizm yaratmak esastır. Ancak böylece kendi iç yapısının, kendi iç potansiyelinin bir eseri olarak sinema alanındaki gerçek yaratışların, henüz rastlanmadık örneklerin öncülük şerefi, diğer kurumların her çeşit olanaklarına karşı gene de sinematek kurumuna ait kalabilir. Ama tekrar edelim bu sadece sinema sanatı uğrunda girişilecek bir çabadır. Ve gene tekrar edelim her gerçek yenilenme kendi üstün nitelikli ahlâkını gene kendisi getirir.

ALLAH ADINA : Eski kiliselerin dünyası. Sade'ın lânetle andığı kiliselerin... Ama Meryem Ana'yı çevreleyen, başındaki aylayı görkemleştiren ışıklar, ışıl ışıl ampuller. Çarpıcı bir karşıtlık, yürek burkucu. Otomobilleriyle, çağdaş yaşama uygun her türlü araçla —teknik açıdan— kabuk değiştirmiş bir din okulu. Otomobilleriyle... Başkaldıran öğrencinin upuzun bir otomobil gezisiyle bitiyor filim. Yollar yollar: Ağaçlıklı, geniş, alabildiğine uzayan.

Geleceğin din adamlarını yetiştiren bir okul. Sözüm ona kabuk değiştirmiş. Gerçekte hâlâ Ortaçağ'ın karanlık, kirli, kuytu kilisesi; bu kilisenin «ahlâksızlığı» savunan dünya görüşü egemen okula. Eğitmenlerin, öğretim üyelerinin dünyaya bakışında, çağı ve ahlâk'ı algılayışlarında hiçbir başkalaşıma rastlamıyoruz.

Bir bakıma yönetmenin karabasanları **Allah Adına**. Yüreğini deşmekten, bilinçaltını eşelemekten kaçınmayan; tersine, seyirciye sözünü yiğitçe söyleyebilen bir yönetmenin. Sonuna kadar dürüst, korkusuz bir filim. **Allah Adına**, çok kişisel görünen sorunlardan yola çıkarak, tansıksı bir genellemeye varıyor. Hemen her yatılı erkek okulunun gizlenmiş, saklanmış, unutulmuş, bilinçaltına itilmiş iç yüzüne rastlıyoruz öyküde.

Bu kapalı, kendi içinde iğrençlikle yoğrulmuş dünyaya başkaldırmak isteyen bir avuç genç adam. Odalarını kilitleyen, bütün bir gece hapis yoluyla onları yasak'a, gizli'ye büsbütün koşturan, doludizgin koşturan eğitmenler... Sonra düpedüz bir kâbusu anıştıran müsamere

sahnesi. Müsamereyi izleyen yeniyetme öğrenciler. Allah Adına ahlâksızlık, sevgisizlik, yalnızlığa mahkûm olmak sürüp gidecektir!

Filimin en güzel bölümü müsamere. Tiyatro öğelerinin bunca üstesinden gelebilmek şaşırtıcı. Kötülük - İyilik ikilemini yansıtan bir oyun. Giderek bu ikilemin «ahlâksızlığa» yaslanmış dünya görüşlerinde birbirinden farksızlaşacağını, birbiriyle özdeşleşeceğini imliyor. Unutulmayacak sahneler.

Kişisel dünyalarını, bilinçaltlarını böylesine apaçık sergileyen sanatçılar, dürüstlükten ödün vermedikleri için olacak; bu kişiselliği yaşasın yaşamasın, izleyicilerine önemli bir şey söylüyebiliyorlar. **Allah Adına**, dediğimin belirgin örneği.

Yönetmen, yapay ahlâk olgusuna, doğa'nın erdemlerini yadsıyan ahlâk anlayışına eğilerken kara yergiden çok, acı çekmeyi, gönül bulanıklığını, içsel umutsuzluğu dillendirmiş. Dolayısıyla **Allah Adına**'nın hıristiyanlığa (giderek bütün dinlere kuşkusuz) bakışı Ortaçağ karanlığını kargımış yazarlardan (Boccace, Sade, vb.) ayrılıyor. Sade'la bağlantı kurmakta yanılmış olabilirim. **Allah Adına** günsel verilerle işlenmiş bir filim.

TANIDIĞIM EN İYİ İNSAN : Gene eğitimi ele alan, irdeleyen bir öykü. Bu kez sosyalist düzenle yönetilen bir ülkede, Bulgaristan'da eğitimi, eğitimin sağlayacağı olanakları izliyoruz, kavrıyoruz.

Allah Adına'yla olağanüstü bir karşıtlık kuruyor **Tanıdığım En İyi İnsan**. Bulgar sinemasının, Türk seyircisine, özellikle bana çok güzel, coşturucu bir armağanı. Düz anlatımıyla, yalın olayları çabucak yavanlaşabilecek bir öyküyü, yönetmen ustalığıyla kaynaştırılmış biçimde sunuyor filim. Öykü inceliklere, güzelliklere dönüşüyor. Sosyalist ülkelerde eğitimin bir baskı aracı olmaktan çıkarılıp, bir sevgi ve dostluk demeti olarak uygulandığını anlatıyor öykü. Bulgar edebiyatının «kısa hikâye» türüne egemen iyimser, acı'yı hiçlememiş, ama yaşamdan, gelecekten umutlanmayı bekleyen havasıyla. Bulgar yazarlarının «kısa hikâyelerinde» bu bakışı görebiliriz; bu alanda çok ustalaşmışlar. (Örnekse birbirinden güzel öykülerle derlenmiş bir kitap : Nikolay Haytov / **Dünya Poturunu Çıkarıyor**; Bilgi Yayınevi) Film, kısa hikâye türünün ustalıklarından yararlanmış alabildiğine. Küçük, kopuk kopuk öyküler. Bir gece lisesinin öğrencileri. Onların yaşamlarından kesitler. Bütün bunlara tanık bir öğretmen. (Öğretmen'in aşırılıklardan uzak oyunu da övgüyle, hayranlıkla anılmalı.)

Tanıdığım En İyi İnsan, beni uzun süre düşündürdü. Eğitici sanatın ya da sanatta eğitici öğenin vazgeçilmezliğine bir kez daha inandırdı.

Bulgar sinemasının kendine özgü inceliklerden kurulu bir havası var. **Sevgi**'den sonra, bu filimde de aynı incelikli dünyayı bulabiliyoruz. Örnek alınacak bir anlayış.

KAYIN ORMANI : Şüphesiz Wajda'nın filimi de apayrı bir tansık. **Kamelyalı Kadın** ve bütün verem edebiyatı duyarlığının, sinemada apaçık bir Çehov dünyasına dönüşmesi. **Kayın Ormanı**, sanatın ne olduğunu, nasıl gerçekleştiğini çok iyi kavramış, çok iyi de kavratan bir anlayışla doğmuş. Olağanüstü bir sonuç.

Öyküsünün karmaşık yapısı, olay çokluğu, yönetmenin potasında eritilmiş. Yalınlıkla işleniyor filim. Ama bu yalınlık korkunç yoğun ruhsal sorunlara yöneliyor, yeniden karmaşık bir bütünlemeye gidiyor.

Ölümle dirimin bir arada, böylesine iç içe anlatıldığı yapıt çok azdır herhalde. Veremli kardeş ölürken bile yaşamı, yaşamın sağladığı mutlulukları simgeliyor. Sağlıklı kardeşin dünyasındaysa dirim, ölümle tekleşmiş, bütünleşmiş. Ölümle dirimi bu dünyada, birbirinden ayırmak neredeyse olanaksız. Kuşkularla örülü, o yıpratıcı mutsuzluk, sağlıklı kardeşin yaşantısında, her an ölümcül bir yalnızlığı, kederi duyuruyor.

Kayın Ormanı, öykü sanatı açısından çok şey öğrendiğim, çok ayrıntısını gönül rahatlığıyla kullanacağım bir filim.

Wajda'nın dünyasında kayın ormanı, bir bakıma, salt simge. Kan kusarak ölen kardeş, ölümü kayın ağaçları biçiminde görüyor. Ölüm, doğasal bir yaşam değiştirimi sanki. Oysa sağlığı yerinde kardeş için kayın ağaçları bir mezardan başka şey değil. Yaşama sevincinin, yaşama umudunun gömüldüğü bir mezar. Küçük bir kız çocuğunun bu kara, kapkara dünyadan kurtuluşu **Kayın Ormanı**'nda tek umut : Çocuk artık beyaz elbiseler giyecektir. Babasıyla orman boyu, at üzerinde giderken, giysileri bembeyazdır.

Yineleyeyim : Olağanüstü bir atmosfer filimi.

* * *

Türk sinemasını kurtarmak adına ver yansın eden küçük tüccar zihniyetli yapımcılarla bilisiz aydınlarımız bu filimleri, bu başyapıtları izlediler mi, bilmiyorum... Ama öğrenecekleri çok şey vardı her iki öbeğin de!

Seyirci, artık Türk filimlerine gitmiyor... Seyircinin yarısını kaybetti Türk sineması... Televizyonun amansız rekabeti... Yeşilçam'da tehlike çanları...

Türk seyircisini, bu seyircinin terbiyesini ve inceliğini uzun yıllar kötüye kullanan pek çok kişi için duyurulur : Ülkeler, o ülkelerin insanları sanatı, sinemayı sadece üç kuruş para kazanmak adına, onu - bunu dolandırma imkânı sağlayacak bir araç olarak görmüyorlar. Yalnız **Kayın Ormanı** bile tanıtlar ileri sürdüklerimi.

Selim İLERİ

BELGESEL SİNEMA

DIRECTED by JOHN FORD

92 Dakika 16 mm. Renkli

Amerikan ve dünya sinemasının ünlü yönetmeni John FORD'un anısına bir saygı niteliğindeki bu filmde, biryandan yönetmenin düya görüşü ve çalışma yöntemleri bir çok filminde birlikt çalıştığı üç oyuncuyla (John Wayne, Henry Fonda, James Stewart) tartışılmakta, öbür yandan 135 filminden seçilmiş küçük ve ilginç parçalar sunulmaktadır. Filmin sözlerini Orson Welles nakletmektedir.

«MÜMKÜN OLMAYAN»IN SANATI

26 Dakika 16 mm. Renkli

Filmleri arasında ülkemizde de gösterilen Down Hill Racer ve Candidate gibi yapıtlar bulunan yönetmen Michael Ritchie, Yönetmenin Sanatı'nı tartıştığı bu filmine yardımcı olması için bir çok uzun metrajlı filmden parçalar kullanıyor.

M. Ritchie bu filminde; Yönetmen'in film yapımındaki rolü ve film tekniklerinin seçimi konusuna değinirken, ayrıca ve özellikle bir noktayı açıklıyor : Kullanılan sinema tekniklerinin perdeye yansıttıkları görüntü öylesine gerçeklik niteliğine ulaşabilirki seyirci «Mümkün Olmayan»a bile pekala inanabilir. Birth of a Nation, Potemkin, Footlight Parade, King Kong, Lawrance of Arabia, The African Queen ve Downhilli Racer gibi filmlerden örnekler gösteren M. Ritchie bu bölümlerin her birinde seyirciye tam bir kavrama deneyi verebilecek ögelere dikkati çekiyor.

BİR SİNEMA DEHASI

55 Dakika 16 mm. Siyah - Beyaz

Bu filmde yönetmen ve yapımcı D. W. GRIFFITH sanat hayatını nakletmekte. Yönetmenliğinin başlangıcından sanatının en yüksek noktasına ulaştığı güne kadar. duyarlılığını ve kendine dönük eleştirme yapabilme özelliğini kaybetmeyen Griffith, filminde bize ilk yapıtlarından çok miktarda toplu gösteri ve Louisville ile New York'un ilk fotoğraflarını sunmakta.

Çev. : Dilek YALBAZ

SİNEMATEK EYLÜL 1974 PROGRAMI

17 Salı	16.30	Yönetmen : John Ford / Directed By John Ford / Orson Welles
	19.00	Arkadaş / Yılmaz Güney
18 Çar	16.30	Yönetmen : John Ford / Directed By John Ford / Orson Welles
	19.00	Arkadaş / Yılmaz Güney
19 Per	16.30	Yönetmen : John Ford / Directed By John Ford / Orson Welles
	19.00	Kızım Ayşe / Yücel Çakmaklı
	21.00	Kızım Ayşe / Yücel Çakmaklı
20 Cuma	16.30	Yönetmen : John Ford / Directed By John Ford / Orson Welles
	19.00	Kızım Ayşe / Yücel Çakmaklı
21 C.tesi	16.30	Mümkün Olmayanın Sanatı / The Art Of Impossible / Michael Ritchie
		Bir Sinema Dehası / An American Genius / D.W. Griffith
	19.00	Yatık Emine / Ömer Kavur
24 Salı	16.30	Mümkün Olmayanın Sanatı / The Art Of Impossible / Michael Ritchie
		Bir Sinema Dehası / An American Genius / D.W. Griffith
	19.00	Yatık Emine / Ömer Kavur
25 Çar	16.30	Mümkün Olmayanın Sanatı / The Art Of Impossible / Michael Ritchie
		Bir Sinema Dehası / An American Genius / D.W. Griffith
	19.00	Bedrana / Süreyya Duru
26 Per	16.30	Mümkün Olmayanın Sanatı / The Art Of Impossible / Michael Ritchie
		Bir Sinema Dehası / An American Genius / D.W. Griffith
	19.00	Bedrana / Süreyya Duru
27 Cuma	14.00	Dört Türk Filmi Üzerine Seminer
		(Arkadaş - Kızım Ayşe - Yatık Emine - Bedrana)
28 C.tesi	14.00	Dört Türk Filmi Üzerine Seminer
		(Arkadaş - Kızım Ayşe - Yatık Emine - Bedrana)

DÖRT TÜRK FİLMİ

ARKADAŞ / Yön. ve Sen. : Yılmaz Güney / G. Yön.: Çetin Tunca / Müzik : Şanar Yurdatap / Oynayanlar : Yılmaz Güney, Kerim Afşar, Melike Demirağ, Azra Balkan, Civan Canova, Ahu Tuğbay, Semra Özdamar / Yapım evi : Güney Filimcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. / Yapım Yılı : 1974, Renkli.

YATIK EMİNE / Yön. : Ömer Kavur / Sen. : Ömer Kavur - Turgut Özakman / G. Yön. : Renato Fait / Müzik : Arif Erkin / Oynayanlar : Necla Nazır, Serdar Gökhan, Mahmut Hekimoğlu, Bilal İnci, Osman Alyanak, Atilla Ergun / Yapım evi : Günaydın Filimcilik Lt. Şirketi / Yapım yılı : 1974, Renkli.

BEDRANA / Yön. : Süreyya Duru / Eser : Bekir Yıldız / Sen. : Vedat Türkali / G. Yön. : Ali Uğur / Müzik : Mevlut Canaydın / Oynayanlar : Perihan Savaş, Aytaç Arman, İhsan Yüce, Talat Gözbek, Sırrı Elitaş, Tuncer Necmioğlu, Esin Karakaya, Sabahat Işık, Reşit Çıldam, Zülfikar Divani, Fahri Aktürk / Yapım evi : Murat Filim / Yapım yılı : 1974, Renkli.

KIZIM AYŞE / Yön. : Yücel Çakmaklı / Sen. : Atilla Gökbürü, Berrin Giz / G. Yön. : Mike Rafaelyan / Oynayanlar : Yıldız Kenter, Necla Nazır, Deniz Erkanat, Şükran Güngör, Mahmut Hekimoğlu, Nazan Adalı / Yapım evi : Çağdaş Filim - Elif Filim ortak yapımı / Yapım yılı : 1974, Renkli.

FİLİM '74
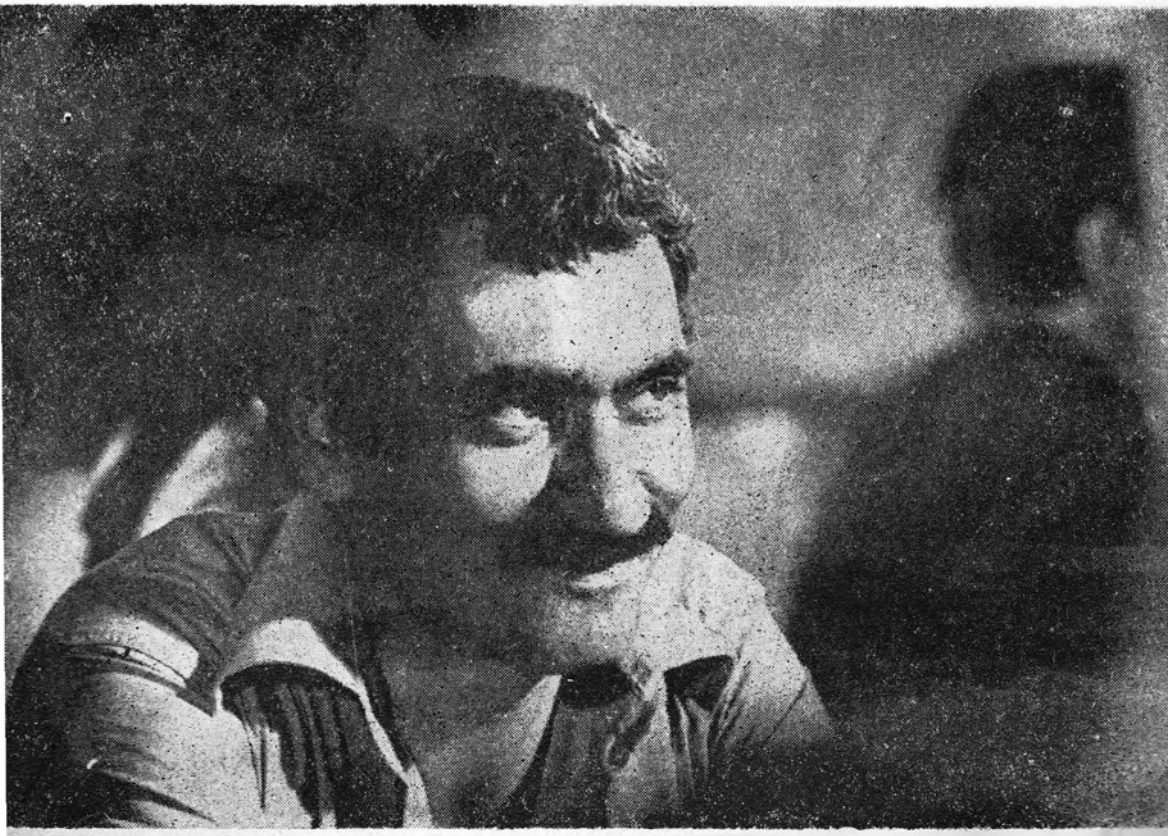
SİNEMATEK DERNEĞİ YAYIN ORGANI / EYLÜL 1974 SAYI 45 / 3 LİRA